

Zilele Muzeului

Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Ediția a XI-a

**Simpozionul
„Patrimoniul cultural universitar.
Istoric, materialitate, abordări”**

Iași, 17 noiembrie 2023, ora 9.00

Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, str. Titu Maiorescu, nr. 12
www.muzeul.uaic.ro

Organizatori:

Neculai Bolohan, Iana Balan, Petronela Buruiană, Alexandru Suharoschi

Layout:

Alexandru Suharoschi

Zilele Muzeului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Programul Simpozionului
„Patrimoniul cultural universitar. Istoric, materialitate, abordări”

• **9.00 – Deschiderea lucrărilor simpozionului**

Mesajul Conf. univ. dr. Neculai Bolohan (director al Muzeului Universității)

Secțiunea I

Moderatori: Ana-Maria Stan, Alexandru Suharoschi

- 9.10-9.30 Valentin Maier (Muzeul Universității din București) - *Colecția și muzeul Constantin I. Istrati (on-line)*
- 9.30-9.50 Claudia Popescu (Muzeul Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București) - *Recrearea Muzeului Simu în realitate virtuală*
- 9.50-10.10 Alexandru Suharoschi (Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași), Daniel Haumer (Archäologisches Institut, Universität Innsbruck) – *Muzee și colecții universitare mici: politici și dezvoltare. Archäologisches Museum Innsbruck*
- 10.10-10.30 Gabriel Asandului (Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași) - *Universități versus Școli Politehnice. Discuții pe tema concentrării învățământului tehnic superior românesc în perioada interbelică*
- 10.30-10.50 Cătălin Botoșineanu (Arhivele Naționale Iași) – *O problemă de patrimoniu. Arhiva sau arhivele Universității din Iași?*
- 10.50-11.10 Iana Balan, Petronela Buruiană (Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași) - *Momentul Semicentenar: Diplome aniversare în patrimoniul Muzeului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*

Pauză de cafea 11.10-11.30

Secțiunea a II-a

Moderator: Florea Ioncioaia, Petronela Buruiană

- 11.30-11.50 Florea Ioncioaia (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași) - *Viața de apoi ca patrimoniu simbolic: câteva note cu privire la sepultura universitarilor ieșeni*
- 11.50-12.10 Ana-Maria Stan (Muzeul de istorie a Universității Babeș-Bolyai) - *Carol al II-lea, doctor honoris causa al universităților românești – câteva considerații*
- 12.10-12.30 Iana Balan (Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași) - *Imperative politice, schimburi culturale și strategii universitare. Lectori ieșeni de limba română la Universitățile din Polonia*
- 12.30-12.50 Vasilica Mîrza (Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași) - *Amintiri la împlinirea a 76 de ani de la absolvirea Facultății de Drept – Ioan V. Procopie din promoția 1939-1946*
- 12.50-13.10 Petronela Buruiană (Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași) – *Olga Necrasov - un universitar sub lupa Securității*

Rezumate

Valentin Maier - *Colecția și muzeul Constantin I. Istrati*

Constantin I. Istrati (1850-1918) a fost o importantă personalitate a culturii românești. A fost în primul rând un om cu mai multe calități deosebite, a fost medic, profesor de chimie la Facultatea de Științe a Universității din București, și a ocupat numeroase alte funcții, aducând contribuții variate culturii și științei românești. Se cunoaște mai puțin însă despre activitatea sa în domeniul colecționării de obiecte de patrimoniu, și cu atât mai puțin faptul că a existat un muzeu care pentru o scurtă perioadă de timp a adăpostit toate aceste comori. După cel de-Al Doilea Război Mondial, pentru Muzeul „Dr. C. I. Istrati” (1924-1953) a urmat un curs al evoluției similar cu alte instituții în acea perioadă de intensă sovietizare.

În comunicarea științifică pe care o pregătim, ne propunem să cunoaștem mai bine acest aspect al personalității lui Constantin I. Istrati, dar și să aflăm ce a reprezentat muzeul care i-a purtat numele și să înțelegem activitatea acestuia de la începutul anilor 1950.

Claudia Popescu - *Recrearea Muzeului Simu în realitate virtuală*

Proiectul ”Recrearea Muzeului Simu în realitate virtuală” reunește noțiuni de arhitectură, istoria arhitecturii și a artei, restituție perspectivă, modelare digitală și proiectare computerizată contextualizând istoric, artistic și urbanistic lucrările provenite din Muzeul Simu, astăzi demolat, aflate în Centrul Expozițional Documentar al Universității de Arhitectură și Urbanism ”Ion Mincu” București, ce serveau altădată ca modele pentru atelierele de desen ale Catedrei Studiul Formei.

Sursele documentare au fost planurile din dosarul de autorizare a construcției muzeului de la Arhivele Naționale ale României, fotografiile de arhivă și exponatele provenite din colecțiile celorlalți deținători ai lucrărilor provenite de la Muzeul Simu: Muzeul Național de Artă al României, Muzeul Municipiului București și fotografii ce prezintă contextul urbanistic de la Agenția Națională de Presă AGERPRES.

Și în acest caz, ansamblul format din clădire și exponate era mai valoros decât suma părților componente.

Proiectul este format dintr-un recipient-reconstrucția virtuală a Muzeului Simu și un conținut-lucrări de artă și artă decorativă. O parte dintre lucrări (replici după sculpturi celebre din Sala Antichității a Muzeului Simu), au fost

folosite ca material didactic pentru Desenul ornamental. Celelalte lucrări se află astăzi risipite prin alte muzee, despărțite de contextul creat de colecționar și de povestea pe care acesta a ținut-o în sălile sale. Modelul este contextualizat urbanistic prin crearea unei replici virtuale a Bulevardului Magheru – rezervația de arhitectură modernă a Capitalei – cum ar fi arătat acesta dacă Muzeul Simu nu ar fi fost demolat?

Videoclipul produsului rezultat, accesibil la <https://www.youtube.com/watch?v=uHsWonh4vDA>, este un material didactic pentru alte reconstrucții virtuale și un prim demers de contextualizare și diseminare a patrimoniului dispărut.

Alexandru Suharoschi, Daniel Haumer – *Muzee și colecții universitare mici: politici și dezvoltare. Archäologisches Museum Innsbruck*

Dacă pentru muzeele de talie mare și medie din Europa se poate vorbi despre politici culturale și manageriale complexe, muzeele și colecțiile mici din cadrul Universităților europene depind în cea mai mare parte, dacă nu în totalitate, de finanțarea, abordările manageriale și poziționarea culturală a conducerii universitare.

Pentru a înțelege cum au evoluat și care sunt tendințele actuale în astfel de nuclee, am recurs la o scurtă analiză, un studiu de caz privitor la Muzeul de Arheologie din Innsbruck. În colaborare cu omologul meu din muzeul din Innsbruck am încercat să surprind, *in nuce*, câteva elemente esențiale ale unei „semi-instituții” care, ca atâtea altele, își caută încă un traseu autentic, în contrast cu o bună parte a patrimoniului alcătuit din copii, dar în acord cu spiritul unor oameni de actualitate, precum cei care i-au pus temelia.

Se pot trasa atât asemănări surprinzătoare cu Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cât și deosebiri firești, privite din perspectiva atitudinii față de patrimoniu și cunoaștere. Se deschid, totodată, numeroase subiecte de dezbatere care vizează problemele acute ale muzeelor și colecțiilor mici.

Gabriel Asandului - *Universități versus Școli Politehnice. Discuții pe tema concentrării învățământului tehnic superior românesc în perioada interbelică*

România are o tradiție mai puțin îndelungată în ceea ce privește învățământul universitar și cu atât mai puțin în ceea ce privește învățământul tehnic superior. Dacă începuturile învățământului universitar românesc

modern le putem desluși fără prea multe controverse, în ceea ce privește învățământul tehnic superior lucrurile sunt mai puțin clare. Primele instituții care au avut ca și scop pregătirea inginerescă, în mai multe domenii de activitate, au fost constituite după primul război mondial și au avut ca sursă de inspirație Școlile Politehnice franceze. Ce se cunoaște mai puțin este faptul că în România reîntregită a funcționat un model dual de pregătire inginerescă atât în noile Școli Politehnice, înființate în 1920 la București și Timișoara, cât și în cadrul Facultăților de Științe din cadrul Universităților din Iași și București. Această problemă a generat o dispută între Școlile Politehnice și Universitățile din Iași și București care acordau și ele titlul de inginer. Ideea concentrării învățământului tehnic superior românesc doar în Școlile Politehnice a fost susținută atât de membrii corpului profesoral ai acestor instituții, cât și de cei ai numeroaselor asociații profesionale ale inginerilor. Odiseea acestei dispute generatoare de tensiuni, polemici și vinovată chiar de perturbarea procesului didactic s-a încheiat în anul 1937, odată cu promulgarea unei legi speciale care a prevăzut ca de pregătirea viitorilor ingineri să se ocupe doar Școlile Politehnice.

Cătălin Botoșineanu – O problemă de patrimoniu. Arhiva sau arhivele Universității din Iași?

Arhiva sau arhivele fostei Universități din Iași au devenit deja un subiect istoriografic. Imaginea oarecum idilică despre fondul de arhivă al Rectoratului sau al facultăților trebuie să fie serios adnotată. O miză importantă a intervenției de față este aceea a surprinderii evoluției arhivei din punct de vedere al unor practici arhivistice.

Constituirea arhivei Universității din Iași datorează enorm rectoratului lui Titu Maiorescu, care începând cu 1863, anul primului său mandat în funcția de rector, a organizat registratura și arhiva instituției. Practic, modul de organizare imprimat de către acesta, atât pentru Rectorat cât și pentru fiecare facultate în parte, a supraviețuit până la al doilea război mondial. Din păcate, câteva practici arhivistice și unele contexte legate de dezvoltarea unor facultăți în institute universitare, cum a fost cazul celei de Medicină, a Agronomiei sau a Politehnicii au condus la distrugerea unității administrative a fondului fostei Universități din Iași. În ultimul caz, vechile facultăți, căpătând statut juridic independent, „au plecat” cu tot cu arhivă, și chiar cu logistica Universității. „Rășluirea” arhivei Universității din Iași a fost un proces care s-a petrecut imediat după terminarea celui de-al doilea război mondial și a fost opera

instituțiilor. Este una din explicațiile pentru care nu s-au mai păstrat dosarele personale ale foștilor studenți ai Facultății de Științe, în comparație cu cei de la Drept, Litere și Medicină, doar cei care au terminat secția agricolă fiind recuperați în fondul Institutului Agricol. În acest fond s-au păstrat, lucru excepțional și total inedit, inclusiv dosarele personale ale profesorilor care au activat la secția, respectiv, după 1933, Facultatea Agronomică. Din păcate, nu s-au păstrat și nici nu am reușit să documentez soarta dosarelor personale ale profesorilor fostei Universități din Iași. Acestea au existat, unele evidențe vechi ale Facultății de Drept confirmă acest lucru sau chiar urme în sub-fondul Rectorat. Subiectul încă a rămas un mare mister și o mare absență pentru orice cercetare. Cea de-a doua ingerință a fost realizată de către arhiviștii fostelor Arhive ale Statului, după preluarea în 1978 a fondului.

Iana Balan, Petronela Buruiană - *Momentul Semicentenar: Diplome aniversare în patrimoniul Muzeului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*

Aniversarea Semicentenarului Universității din Iași a fost un moment festiv ce marca activitatea primei instituții moderne de învățământ superior din România. Sărbătorirea a avut loc într-un cadru festiv în septembrie 1911, iar pregătirile au început încă din aprilie 1910. Chiar dacă festivitățile au fost amânate, Universitatea din Iași a primit mesaje de felicitare începând cu anul 1910 și au fost primite câteva și în 1911. Aceste mesaje/diplome primite de la Universități din străinătate, instituții de tradiție și cu o bogată istorie, nu au reprezentat doar simple acte de complezență, ci demonstau locul pe care îl ocupa Universitatea ieșeană în spațiul educațional și cultural la 50 de ani de activitate. În patrimoniul Muzeului Universității se păstrează 15 diplome primite în anii 1910 și 1911 de la Universitățile din Franța, Elveția, Italia, Imperiul German și Austro-Ungar. Aceste acte dovedesc frumoasa colaborare a Universității ieșene, dar și rolul și recunoașterea acesteia pe plan european.

Florea Ioncioaia - *Viața de apoi ca patrimoniu simbolic: câteva note cu privire la sepultura universitarilor ieșeni*

Prea puțin figuri publice de mare notorietate, universitarii aparțin rareori unei categorii panteonizate din oficiu. Faptul a devenit vizibil mai cu seamă în ultimele decenii, pe măsură ce, paralel cu anarhia tot mai vizibilă a valorilor, universitarii își pierd din puterea socială. Pe de altă parte, comunitățile universitare sunt formate din indivizi aflați ei înșiși într-o continuă competiție,

rareori solidari, eventual în cercuri relativ restrânse, de fideli. Au universitarii o viață de apoi, respectiv o postumitate simbolică, dincolo de opera academică, eventual memoria strictă a domeniului, a catedrei, rețeaua fidelilor, convivilor, partizanilor? Se poate imagina o politică a memoriei academice?

Necrologia universitară este concentrată îndeosebi pe text și eveniment, respectiv, asupra producției de „encomiastica ocazională” și obișnuitul performance funerar. Reactualizarea figurii dispărutului și mai cu seamă complexa scenografie memorială (de la semnalistică la arhitectura funerară) sunt abandonate în general domeniului vieții private, familiei, cu alte cuvinte, unei memorii reduse adesea la o generație sau două. Nu este prin urmare întâmplător că de multe ori între figura de autor (în măsura în care există) și aceea a universitarului ca personaj al unei narațiuni memoriale atașate istoriei universitare există o fractură de nedepășit: viața de apoi a universitarilor este din acest motiv extrasă istoriei universității, patrimoniului său simbolic.

Arhitectura funerară, mormintele, reprezintă deopotrivă markere sociale și vehicule ale unui discurs memorial, atât despre cel dispărut cât și despre corp sau mai ales despre instituție. Este vorba de un patrimoniu simbolic, care atestă poziția publică a universității, puterea sa de semnificare socială. Exploatând o resursă puțin utilizată de către cercetările cu privire la istoria vieții academice, respectiv, arhitectura funerară, comunicarea de față încearcă oferi câteva piste de reflecție asupra memoriei universitare ca parte a patrimoniului simbolic.

Este vorba înainte de toate de încerca identificarea, clasarea și descrierea monumentelor funerare ale universitarilor ieșeni din secolul XIX, iar apoi de o discuție asupra funcției memoriale a acestor monumente și a rolului lor atât în configurarea patrimoniului simbolic al universității, ca și despre necesitatea elaborării unei politici memoriale, de apropiere, cu privire la acest patrimoniu.

Ana-Maria Stan - *Carol al II-lea, doctor honoris causa al universităților românești – câteva considerații*

Relațiile Familiei Regale a României cu universitățile românești reprezintă un subiect de interes pentru memoria universitară locală și națională, care a fost și poate fi tratat atât sub forma unor cercetări științifice, cât și a unor manifestări expoziționale (cea mai recentă fiind cea a Muzeului Universității din Iași, dedicată vizitelor regale în capitala Moldovei). Comunicarea noastră își propune să dezbată o temă care privește legăturile dintre politică și lumea academică, mai precis contextul și motivațiile care au

duș la acordarea, între 1933 și 1938, a mai multor titluri de Doctor Honoris Causa regelui Carol al II-lea, din partea universităților din România Mare. Printr-o analiză comparativă, pe baza unor materiale foto-documentare, dorim să scoatem în evidență raporturile complexe pe care suveranul le-a întreținut cu știința și cultura românească, și cum a încercat să se poziționeze ca un lider în domeniu.

Iana Balan – Imperative politice, schimburi culturale și strategii universitare. Lectori ieșeni de limba română la Universitățile din Polonia

Relațiile internaționale ale *Alma Mater Iassiensis* în perioada comunistă reprezintă un subiect interesant prin faptul că metamorfozele și evoluția acestora urmează politica regimului instaurat la București după cel de-al Doilea Război Mondial. Deschiderea sau izolarea Bucureștiului față de „lagărul socialist” sau de Occident s-a reflectat în activitatea și plecările profesorilor ieșeni în centrele de cercetare sau universitare din străinătate.

Relațiile Universității din Iași, atât cu instituțiile din Occident cât și din Estul Europei, reprezintă un nou domeniu de interes. Totuși, reducem aria de cercetare la „lagărul socialist”, la relațiile cu Republica Populară Polonă. Cooperarea cu RP Polonă este una specială din perspectiva longevității și a acordurilor de colaborare semnate. Totodată, această legătură este însemnată prin crearea lectoratelor, pe bază de reciprocitate, la Iași și respectiv Lublin și Cracovia. Nominalizarea lectorilor la Lublin și Cracovia a fost o procedură complexă nu doar din punct de vedere al procesului instructiv-educativ, dar și al celui politic, ținând cont de rolul propagandistic al lectorilor detașați în RP Polonă. Dinamica mobilităților și activităților acestor lectori poate fi analizată în funcție de evoluția regimului comunist din RSR și al politicii externe promovate de București. Fluxul cunoscut în anii '70 și apoi înghețarea unor acorduri și descreșterea deplasărilor în anii '80 reflectă de fapt istoria relațiilor RSR. Totodată, nu trebuie minimizată importanța activității lectorilor ieșeni la Universitățile din Polonia. Aceștia au avut o activitate didactică, științifică și propagandistică marcantă. Lectorii ieșeni au fost implicați în activități culturale și au organizat evenimente de promovare ale culturii românești. Rolul politic și propagandistic a fost dovedit de însăși obiectivele generale ale acordurilor, dar și de coroborarea și consultațiile cu Ambasada României în RP Polonă.

Vasilica Mîrza - Amintiri la împlinirea a 76 de ani de la absolvirea Facultății de Drept – Ioan V. Procopie din promoția 1939-1946

La doar 103 ani de viață, recuperarea memoriei unuia dintre absolvenții Facultății de Drept ai primei universități din România, Domnul Ioan V. Procopie, născut la 6 decembrie în anul 1919, în comuna Solonț din județul Bacău a devenit o prioritate pentru mine în anul 2022. Mărturiile despre experiența studiilor efectuate la Universitatea din Iași între anii 1939-1946 și cea a mobilizării pe front, în cadrul luptelor cauzate de implicarea armatei române, în cel de-Al Doilea Război Mondial, ne dezvăluie o nouă imagine asupra Universității aflată în refugiu și câteva detalii din „intimitatea amfiteatrelor”. Vom parcurge alături de cel interviuat audio- video și câteva documente personale sau informații studiate în dosarele de arhivă, făcând cunoștință cu o filă din istoria Almei Mater Iassensis prin intermediul prezentului.

Petronela Buruiană – Olga Necrasov – un universitar sub lupa Securității

Olga Necrasov, antropolog de talie mondială, și-a desfășurat activitatea științifică și didactică la Facultatea de Științe a Universității ieșene. A trecut prin toate treptele academice, preparator (1932-1937), asistent (1937-1940), șef de lucrări (1940-1949), conferențiar (1949-1959) și profesor (1959-1973). A fost șef de catedră între anii 1963-1973.

Olga Necrasov este unul dintre profesorii, care a beneficiat, indiferent de schimbările la nivel politic sau social prin care a trecut Universitatea ieșeană, de deplasări repetate în străinătate, atât ca stagii de cercetare, de perfecționare, cât și ca invitată la diverse congrese. Acest fapt a ridicat câteva semne de întrebare, ținând cont de faptul că aceasta a colaborat cu oameni de știință atât din țările socialiste, cât și din țările capitaliste.

În textul de față ne propunem să răspundem la câteva întrebări: a fost Olga Necrasov un simpatizant al regimului sau Partidul Comunist a fost doar un instrument de care aceasta s-a folosit pentru ascensiunea academică? A făcut parte din structurile comuniste îmbrățișând ideologia, sau doar din necesitatea de a-și atinge obiectivele profesionale? Aceste întrebări vor constitui subiectul demersului de față, care va avea în centru relația profesorului Olga Necrasov cu ideologia comunistă.

Note

